

TEKNOLOJİ AÇISINDAN OKULUN KENDİNE ÖZGÜ YÖNLERİ

Eğ.Bil.Uzm.Erdal TOPRAKÇI

Okulun, onu diğer örgütlerden ayıran veya farklı kılan, bir takım kendine özgü yönleri vardır. Bu yönleri ortaya çıkarmak, bütün örgütleri açıklamakta kullanılan ortak kavramlardan hareket edilerek gerçekleştirilebilir. "Teknoloji" kavramı bu kavramlardan biri olarak değerlendirilebilir. Bu makalenin amacı, okul örgütünün teknoloji kavramı açısından kendine özgü yönlerinin neler olduğunu ortaya koymaktır. Bunun için alan yazındaki bilgiler analiz edilmiş ve bir senteze gidilmiştir. Bu sentezin, okul yönetiminde daha etkin ve bilimsel bir eylemin oluşturulmasına katkıda bulunabileceği umulmaktadır.

Herhangi bir örgüt için ilk problem, kendi amaçlarına ulaşabilmesini sağlayan gerekli malzeme ve kolaylıkların elde edilmesinde belirir (Hicks 1979, 44). Bu elde etme bir istek olarak beliriyoorsa, isteğinin gerçekleşmesi için hangi değişkenlerin söz konusu olduğunu ve bunların nasıl ele alınması gerektiğini, zaman içinde gelişen bilgisine bağlı olarak, saptayabilir. Belli amacın sağlanması, insanın bu bilgisi ile olacaksa teknolojiden sözediliyor demektir (Thompson 1976, 31).

Teknoloji, mal ve hizmet üretmek amacıyla eldeki bilgi ve tekniklerin kullanılmasıdır (Can 1992, 61). Bir başka deyişle, örgütlerde teknoloji, örgütün amacına ulaşmak için gerçekleştirdiği etkinliklerin tümüdür.

Eğitim örgütlerinin teknolojisi öğretimdir. Teknoloji, programının amaçların başarmak için öğrenci öğretmen ve materyallerin tümünü kapsar. Bu sık sık öğrencilerin sınıflar adı verilen gruplara ayrılmasını konu veya sınıflandırma adı verilen bölümlerin programa bölüştürülmesini ve onlar arasındaki etkileşimi düzenleme yoluyla yapılır (Campbell ve Ark. 1983, 44).

Genel anlayışla teknoloji, teknolojik bir ortamda yaşayacak bireylere gerekli yetenekleri kazandırma, o ortamın gerektirdiği niteliklere sahip insan gücünü yetiştirme teknolojik olanaklardan yararlanma ve onları geliştirme gibi bir takım zorunluluklar yaratarak eğitim örgütlerini etkilemektedir (Alkan 1984, 14).

* İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Bu noktada, üzerinde durulan gencl anlayışla teknoloji değil; eğitim örgütlerinin teknolojisidir. “Eğitimteknolojisi hangi konuda olursa olsun öğrencinin önceden belirlenmiş özel hedeflere ulaşması için geçirmesi gereken yaşantıların öğrenciye hangi kaynakları, hangi araç gereç ve teknikleri kullanarak kazandırılacağını inceleyen bir disiplindir” (Çilenti 1979, 90). Buna göre eğitim sürecinde rol oynayan bütün ortam, söz konusu teknolojinin kapsamındadır. Esasen öğrenme ve öğretme etkinliklerinin tasarlanması ve uygulanması oldukça karmaşık bir süreçtir. Bu süreç, öğrenme yönünden istenilen sonuçlara ulaşmak için organik biçimde operasyonlar, birbiriyle ilişkili birçok ünite ve işlevlerden oluşmaktadır (Alkan 1979, 29).

Örgütlerde kullanılan teknolojiyi çeşitlere ayıran Thompson (1976, 32-34) üç tip teknolojiden söz etmiştir. Bu teknolojilerin neler olduğu eğitim örgütleriyle de örneklendirilerek aşağıda belirtilmiştir.

a) Zincirleme Teknoloji: Zincirleme teknoloji bir dizi bağımlılığı anlatır. Şöyleki, z işleminin başarıyla tamamlanması ancak x işleminin tamamlanmasına, x işleminin tamamlanması ise sırayla diğer pek çok işlemin tamamlanmasından sonra tamamlanan y işlemine bağlıdır. Teknik ussallığın özgün bir simgesi olan yığın üretim, notaj şeridi gibi teknolojiler, bu tip teknolojinin özelliklerini gösterirler. Okul örgütü açısından bakıldığında bu teknolojinin özelliklerini gösterdiği söylenebilir. Okulda dersler birbiri üzerine temellenir. Bir dersi başaramayan veya alamayan öğrenci o dersle bağlantılı diğer derslerde başarılı olamayabilir.

b) Aracı Teknoloji: Pekçok örgütün temel görevi birbiri ile bağımlı olan veya olmak isteyen müşterileri bir araya getirmektir. Ticaret bankaları, mevduat sahipleri ile kredi alanları birbiriyle karşılaştırır. Sigorta şirketleri riski paylaşmak isteyenleri bir araya getirir. Okul örgütü açısından bakıldığında, toplum-çocuk-aile’yi okul ortamında karşı karşıya getirdiğini; toplumun ve ailenin çocuktan bekledikleri ile çocukta varolan potansiyelin bir alışveriş doğurduğu söylenebilir.

c) Yığın teknoloji: belli bir nesne üzerinde değişim sağlamak için pekçok tekniğin bir arada kullanılmasıdır. Bu tekniklerin seçimi biraraya getirilmesi ve uygulanması nesneden gelen geri beslenmeye bağlıdır. Yoğun teknolojinin en güzel örneği bir genel hastanede görülebilir. Herhangi bir anda açıl hasta kabul edildiğinde tıp uzmanlığı, eczacılık dersleriyle birlikte diyet, röntgen, laboratuvar, otelcilik, sosyal hizmetler ve dinsel hizmetlerde harekete geçer. Bunların hangisinin hangi ölçüde harekete geçeceğini hastanın durumu belirler. Okul örgütü açısından düşünüldüğünde aynı teknolojinin özelliklerini gösterdiği söylenebilir. Üzerinde değişim sağlanacak olan nesne çocuklardır ve değişim için pek çok yöntem, çocuğun özellik ve yeteneklerine göre şekillenmektedir.

Görüldüğü gibi, okul örgütü üç tip teknoloji kategorisinin özelliklerini de taşımaktadır. Bu nedenle okul örgütü teknolojisini herhangi birine yerleştirmek zordur. Zincirleme ve aracı teknolojiyi kullanan örgütlerden ayrılan yönleri, onu yoğun teknolojiyi kullanan örgütler kategorisine yerleştirilmesini sağlayabilir. Fakat okul örgütü, yoğun teknolojiyi kullanan örgütlerden de ayrılabilir. Bu ayrımı meydana getiren özellikler aşağıdaki gibi sınıflandırılıp incelenebilir:

1- Teknoloji Çokluğu: Örgütte herhangi bir durumda, bir amacı gerçekleştirmeye yönelik eylem sayısının çok fazla olması olarak açıklanabilir. Okul örgütünde herhangi bir amacı gerçekleştirebilmek için düzenlenebilecek eylemlerin sayısı fazladır. Örnek vermek gerekirse, herhangi bir konunun öğrencilere aktarılması sürecinde, konunun öğrencinin, öğretmenin ve olanakların durumuna bağlı olarak değişebilen birden fazla araç ve yöntem kullanılabilir. Bir başka deyişle, birçok araç konunun amacına ulaşmasında materyal olarak kullanılabilir. Buna göre, eğitim örgütleri genelde sanılandan ya da kavranandan daha çok teknoloji kullanmış olmaktadır (Aydın 1991, 164).

Okul örgütünde kullanılan teknolojiye bir çokluk vardır. Bu çokluğu daha etkili bir şekilde anlaşılır kılabilmek için yoğun teknolojinin kullanıldığı bir hastane örgütü ile karşılaştırmaya gidilebilir. Hastane örgütünde kullanılan teknoloji tedavidir. Çeşitli hastalıklar vardır ve bu hastalıkların tedavi yöntemleri tıp bilim adamlarınca belirlenmiştir. Bunun için ya hastalığın niteliği ile ilgili ilaçlara ya da operasyona başvurulur. Eğer hastalıkla ilk kez karşılaşılıyorsa, tedavi yöntemi, teorisyenlerce belirlenir sonra pratisyen doktorlarca uygulanır. Böylece hastalık tedavi edilmeye çalışılır. Okul örgütünde işleyiş böyle olmayabilir. Çünkü herhangi bir konunun bir öğretmenle herhangi bir öğrenci grubuna herhangi bir ortamda nasıl aktarılacağı sorusuna verilebilecek yanıtlar söz konusu değişkenlere bağlı olmakla birlikte, farklı olabilir. Başka bir deyişle aktarım birçok araç ve birçok yolla sağlanabilir.

Eğitim örgütlerinde teknoloji çokluğunun birçok göstergesi veya etkileyeni vardır. Bunlardan ikisi semboller ve çevre alt başlığı altında incelenmiştir.

1.1 Semboller: Eğitim örgütlerinde teknoloji çokluğu ile ilgili olarak ele alınan bir kavram sembolüdür. Semboller, bütün okulların kültürünün birer anahtar unsurudur. Onlar, ulusal ve dini törenler, kıyafet ve okul içindeki davranış biçimleri gibi durumları içerir. Semboller özellikle okullarda diğer örgüt formlarına göre daha yoğundur (Hoyle 1986, 150).

Törenler, bir örgütün yaşamındaki yeni bir etkinlik başlatmak, yürürlükteki programa destek vermek, geçmiş başarıları anımsamak ve toplumun kültürünü aktarmak gibi kutlamaları içerir (Beare ve Caldwell 1989, 196). Okul örgütünde tören çeşidi ve sayısı fazladır. Diğer örgütlere bakıldığında okula oranla, bu kadar yoğun bir durum gözlenmemektedir.

Kılık-kıyafetle, okul personelinin öğrencilerine okul içinde giyinme biçimleri düzenlenir. Böylece okulda ağırlıkla hissedilen informal yön formalleşebilir. Bu sembol ayrıca, toplumda varolan giyinme kültürünün aktarılma aracı olarak da görülebilir. Kılık-kıyafet sembolü, diğer örgütlerle bir karşılaştırmaya gidildiğinde, okul örgütünde daha yoğun olarak gözlemlenebilen bir özelliktir.

Spor etkinlikler; bilgi yarışmaları ve kültürel birtakım etkinliklerde bu kategoride ele alınabilecek özellikler olarak görülebilir.

Okul örgütlerinin sembol yoğunluklu örgütler olmaları, aslında, onların kültürü aktarma ve geliştirme işlevlerinden kaynaklanan kendine özgü bir yönü olarak değerlendirilebilir.

1.2 Çevre: Teknoloji çokluğu ile ilgili diğer bir kavram çevredir. Çevre ile anlatılmak istenen, okulun teknolojisini meydana getiren iç ve dış faktörlerdir. Bir yandan nüfus patlaması olgusu eğitim sürecinin öğrenci ögesini değiştirirken diğer yandan bilgi patlaması ve teknolojik gelişimin hızı programların yapısını, kapsamını etkilemekte ve öğretme-öğrenme süreçlerinde yenileşmeyi gerektirmektedir (Alkan 1979, 29). Dış faktör etkisi olarak kabul edilebilecek bu etki, diğer örgütler için de söz konusudur. Fakat, okul örgütünde değişim yavaş ve eskisi ile uzun dönem birliktelikle gerçekleşir. Bilgisayarın eğitimde kullanılması yoğun bir şekilde gerçekleştirilirken, bilgisayarlı eğitim ile gerçekleştirilebilecek programın birçok parçasının eski yöntemlerle yürütülmesi, bunun en açık bir örneği olarak gösterilebilir. Okul örgütü teknolojisi, değişimlerin etkisiyle değişmekte fakat bu değişim birikimli bir özellik göstererek eskiyi de uzun zaman beraberinde bulundurmaktadır. Bu özellik de, okul örgütünün teknolojisinde çokluğun meydana gelmesinde etkili bir faktör olarak ele alınabilir.

Çoğunlukla dış faktörlerin etkisinden kurtulamayan iç faktörler de okul örgütü teknolojisinin çokluğuna yol açabilmektedirler. Öğretmen, öğrenci, yönetici ve konu farklılıklarının bir sonucu olarak kullanılan teknoloji de farklılaşabilmektedir. Farklılaşan teknoloji, doğal olarak, teknolojide çokluğu meydana getiren bir faktör gibi görülebilir. Slaytla anlatıma uygun bir konunun, öğretmenden kaynaklanabilen bir nedenle başka metod ve araçlarla anlatılması, slayt adlı teknolojik aracın okulda olmaması gerektiği sonucunu doğurmayabilir. Çünkü, başka bir öğretmen söz konusu aracı kullanabilir.

Görüldüğü gibi, okul örgütünün iç ve dış etkileyenleri, onun teknolojisini diğer örgütlerin teknolojisine göre daha yığın bir hale getirebilmektedir. Semboller ve çevre başlıkları altında ele alınan teknolojideki çokluk, okul örgütünün teknolojik açıdan kendine özgü bir yapı sergilenmesine yol açan özelliği olarak değerlendirilebilir.

2. Teknoloji Belirsizliği: Bir örgütte herhangi bir amaca ulaşabilmek için hangi eylemlerin düzenleneceğinin bilinmemesi durumunu tanımlar. Bu bilinmezliği ortaya çıkaran etkenlerden biri teknolojinin çokluğu olabilir. Bir amaca ulaşabilmek için birden fazla yöntemin varlığı, hangi yöntemin uygulanabileceği konusunda kararsızlıkların yaşanmasına neden olabilir.

Eğitim kurumlarında kullanılan teknoloji açık değildir. Kullanılan teknolojinin öğrenciler üzerindeki etkisi ancak genel olarak bilinebilmekte, ayrıntıya gidilememektedir. Bu, okul örgütünün işlevlerinin karmaşıklığından da kaynaklanabilir. Öğretme- öğrenme süreci çok karmaşık bir süreçtir (Aydın 1991, 164-167). Teknoloji de bu sürecin öğelerine bağlı olarak belirleneceğinden, süreçte rol oynayan öğelere değinilmesi gerekmektedir.

2.1 Öğrenciler: Öğretme-öğrenme sürecinin en önemli ögesi öğrencilerdir. Çünkü eğitim örgütlerinin varoluş nedeni, öğrencilerin davranışlarında istendik değişimi sağlamaktır. Eğitim, bireylerin tüm yeteneklerini geliştirmeyi hedef alır, onları toplumsal yaşamdaki rollerine hazırlar (Adem 1981, 4). Okul örgütünün teknolojisinin uygulandığı ve üzerinde yoğunlaştığı öğrenciler, okulları diğer örgütlerden ayıran, teknoloji belirsizliğinin kaynağı olabilir. Çünkü, okulun ürünü, bireyler için yapılmış birşeyler değil, bireylerin kendileridir (Bursalıoğlu 1987, 83).

Çocuklar bir ikilemdir. Çünkü onların okul örgütü ile ilişkilerinin nasıl olduğu açık değildir. Çocuklar örgüt kavramlarından hangisine konulmalı, işgören mi, müşteri mi yoksa ürün mü? Hangisine konulacağı açık değildir (Handy ve Aitken 1990, 43). Eğitim örgütünde eğitim programlarına göre öğrenciler, işlenecek hammaddeledir. Yönetime göre öğrenciler, aslında, üretim programlarının bir anında eğitim üretimine katkıda bulunan insangücüdür. (Başaran 1988, 50). Halbuki, çocuklar bir üretim sürecine katılanlar olarak, ticari ve endüstriyel hammaddeden, önemli ölçüde farklıdır. Çocuklar işleme tabii tutulmaz, programlanamaz ve bir makina gibi yönlendirilemezler (Bush 1986, 6).

Bir örgüt ortamında öngören, ortak çaba içerisinde birlikte hareket eden örgütün bir üyesidir. Müşteri, örgütün ürettiği üründen yararlanan kimsedir. Ve ürün, örgüt tarafından biçimlenen ve üretilen bir çıktıdır (Handy ve Aitken 1990, 43). Örgüt alanyazımında yer alan bu kavramlara bakıldığında, okul örgütündeki öğrencilerin (çocukların) bunların hepsinden biraz oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin okul örgütü ile olan ilişkilerindeki bu belirsizlik, öğrenciler üzerinde uygulanacak teknolojiyi de belirsiz kılabilir. Ayrıca, her öğrencinin farklı özelliklere sahip olması, biyolojik, psikolojik ve sosyo-kültürel bir varlık olması, öğrencilerin yine bu faktörlerden etkilenmesi gibi nedenler, okul örgütünün teknolojisinin belirsizleşmesine yolaçabilir. Bir hastahane örgütünde, hastalığın tedavisinde uygulanacak olan yöntem ve araçlar açıktır. Fakat okul örgütünde bilgi ve beceri bireylere hasta tedavisi yapılır gibi verilmmez, çünkü öğrencinin hangi anda hangi yöntemle öğrenebileceği belirsizdir ve öğrenciye göre değişir.

2.2 Öğretmenler: Teknoloji belirsizliğinde okul örgütüne kendine özgü bir yön kazandıran diğer bir etken, öğretmenler olabilir. Çünkü, öğretme-öğrenme sürecinde yönlendirme işleviyle görevlendirilmişlerdir. (Aydın 1991, 167). Öğretmen, insan davranışını oluşturma veya davranış bilimleri alanında, görevi olağanüstü güç ve karmaşık olan bir uzman teknisyendir. Öğrenciler doğal çevrelerinden öğrenebilirler fakat bu doğal çevrenin öğrenmeyi kolaylaştıracak ve mümkün kılacak biçimde zengin kaynaklarla donatılması ve planlanması gerekir. Bu konuda başta gelen temel kaynak hiç kuşkusuz öğretmendir. Öğretmen, bu konuda, öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin olarak yavaş kazandırılacak bir davranış örüntüsünü hızlandırma veya hiç olmayacak bir davranış örüntüsünün oluşmasını olanaklı kılma gibi önemli bir işlevi yerine getirmektir (Alkan 1979, 73).

Öğretmenlerin uygulamaya koydukları teknolojiye kattıkları yorum, okulda varolan teknoloji anlayışında belirsizliklere yolaçabilir. Herhangi bir öğretmenin, bir konuyu aktarırken, tahtayı çok sık kullanması ile başka bir öğretmenin daha az kullanması, tahtanın etkili bir öğretme-öğrenme aracı olup olamayacağına yönelik bir belirsizliğin ortaya çıkmasına neden olabilir.

Öğretmenin hem anlatacağı konuyu iyi bilmesi hem de bunu etkili bir şekilde aktarması zorunluluğu, ikisini de iyi yapabileceği anlamına gelmeyebilir. Konuya iyi hakim olmaması veya konuya uygun teknolojik yöntemi kullanamaması, teknolojiyi belirsizleştirebilir. Tarihi belgeler, slayt, film gibi araçlarla Atatürk'ün hayatını anlatan bir öğretmen, konuyu tam olarak bilmiyorsa, teknolojiyi etkili kullanamayacak ve kullandığı araçların etkilerini belirsizleştirebilecektir.

Okul örgütü teknolojisi iletişim ağırlıklıdır. Dolayısıyla iletişimi engelleyen veya güçlendiren kaynak olarak öğretmenin iletiyi sağlarken kullandığı bütün araçlar ve bu araçlara kattığı yorum, teknolojiyi belirgin veya belirsiz yapabilir.

2.3 Ortam: Ortam, herhangi bir örgütle amaçlara ulaşabilmek için yapılan eylemlerin düzenlendiği koşul ve durumları ifade eder. Koşul ve durumların amaca hizmet edici bir şekilde düzenlenmesi, örgütün olanaklarına bağlı olarak değişir. Herhangi bir amaçla ulaşmak için kullanılan teknolojik araçların bir veya birkaçının eksikliği, varolupta kullanılan teknolojiyi veya araçları belirsizleştirebilir. Bu tüm örgütler için geçerlidir. Öte yandan, bazı örgütlerde olmazsa olmaz, teknoloji araçları söz konusudur. Bir damar tıkanıklığının tedavisi, cerrahi bir müdahaleyi gerekli kılıyorsa, bunun için gerekli bütün araçlar hazır olmalıdır. Yoksa, tedavi, etkili olarak sağlanamayabilir. Okul örgütünde olmazsa olmaz teknoloji gereklilikleri öğretmen, öğrenci ve bu iki etkenin bir araya geldiği yer olabilir. Bu etkenlerin varlığı dışında okul örgütünde olmazsa olmaz teknoloji aracı düşünülemeyebilir. İşte bu eksiklikten olsa gerek, okul örgütünde, bir ölçütü olmadığı halde, kullanılan veya uygulanan teknolojiyi belirsizleştirebilmektedir. Hiç tren görmeyen bir çocuğa tren öğretmenin birçok yolu vardır. Anlatım yoluyla, maket yoluyla, gerçeğini gösterme yoluyla öğretilir. Öğretimin gerçekleştiği ortamda, yalnızca anlatım teknolojisi kullanılıyorsa ve sonuçta amaç etkili olarak gerçekleştirilemiyorsa, o zaman; resim, model ve gerçeği gibi teknolojilerin eksikliğinin, anlatım yöntemini belirsizleştirmiş olabileceği söylenebilir.

Eğitim örgütlerinde ortam olmazsa olmaz teknoloji ile değil; olası teknolojilerle donanık olmaktadır. Buna göre okul örgütünde ortam, olası teknolojilere olanak sağlayıcı şekilde düzenlenmelidir. Çünkü, ne zaman hangi durumda hangi teknolojik aracın kullanıldığı belirsizlik içindedir.

3. Değişen Katılım: Bir örgüt ortamında rol oynayan insan ögesinin, sürece giriş ve çıkışındaki hareketliliğini ifade eder. Eğitim kurumlarında sürekli bir katılım söz konusu olamamaktadır. Eğitim örgütlerine katılan öğretmen, öğrenci ve yöneticiler bazen bu örgütlerden çok çabuk ayrılabilir (Aydın 1991, 164).

Carlson, örgütler arasındaki farklılığın belirlenmesinde, örgütlerin kendilerine katılanlar üzerinde kontrol gücüne sahip olup olmadıklarının gözönünde tutulmasının yararlı olacağını ileri sürmüştür. "Evcilleştirilmiş" (Domesticated) olarak isimlendirdiği bazı örgütler ne kendilerine katılanlar üzerinde bir kontrole sahiptirler ne de kendilerine katılanların kendilerini seçmede bir alternatifleri vardır. Okullar bu kategoride ele alınırlar (Campbell ve Ark. 1983, 62). Okulların bu özelliği, değişen bir katılım meydana getirebilmektedir. Katılımcılar çaba ve zaman bazında değişiklik gösterirler. İlgili bir andan değerine değişir. Sonuç olarak örgütün sınırı kesinleşmez.

Öğrenciler birer katılımcı olarak, sürece girerler-çıkarlar, öğretmenler gelirler-giderler, aileler arasına katılırlar ve toplumun diğer kesimi zorunlu olduklarını hissettiklerinde okulla ilgilenirler (Owens 1981, 30).

Hiçbir örgüt, yaşamına bilerek son vermek istemez. Son, kaçınılmaz noktada gerçekleşir. Twomey'in (1983, 2853-A) olay çalışması sonucunda, evcilleşmiş örgüt kategorisine yerleştirilebilen iki okulda kayıtların azalması sonucunda, evcilleşmiş örgüt kategorisine yerleştirilebilen iki okulda kayıtların azalması nedeniyle meydana gelen kapatılma kararı, değişen katılımı ilgili olarak ele alınabilir.

Teknolojiye ortam hazırlayanların, teknolojiyi uygulayanların ve teknolojinin uygulandığı öğrencilerin katılımlarındaki bu değişkenlik, okul örgütündeki teknolojiye diğer örgütlere oranla farklı bir anlam katabilir. Süreçten ayrılan bir öğretmen kullandığı teknolojiyi de beraberinde götürür. Kullandığı teknolojiyi uygun öğrenci ve ortamı bilirse gittiği okulda aynıısını uygulayabilir. Bulamazsa yeni teknolojisini geliştirmek zorunda kalabilir. Ayrılan bir öğrenci aldığı teknolojiyi gittiği okulda görmek isteyebilir. Çünkü en etkili öğrenmeyi aldığı teknoloji sağlayabilmektedir. Eğer bulamazsa uzun bir dönem güçlük çekebilir. Ayrılan bir yönetici, daha önceki okulunda var olan teknolojiye eksikliklerin doğmasına yol açabilirken yeni gittiği okulda da teknolojisini oluşturacak durum ve koşulları bulamayabilir.

Görüldüğü gibi değişen katılım teknoloji etkileyebilmektedir. Bu etkinin olumsuzluğu yanında olumlu yönleri de olabilir. Olumluluğu, okul teknolojileri arasında etkileşimi doğurmasından kaynaklanabilir. Fakat ideal bir ortamda bu etkileşim zaten Eğitim Bilimleri aracılığıyla sağlanır. Dolayısıyla, asıl önemle vurgulanması gereken, değişen katılımın etkisiyle teknolojinin olumsuz yönde etkileniyor olabileceğidir.

Bütün örgütlerde teknoloji, değişen katılımı etkilenir, ancak okul örgütü bunu daha yoğun yaşadığından, diğer örgütlere göre, teknolojisinde daha fazla etkilenme durumunda kalabilir. Ve özellik, okul örgütünün teknoloji açısından kendine özgü bir yönü olarak değerlendirilebilir.

4. Değerlendirme Güçlüğü: Değerlendirme güçlüğü kavramı, okul örgütü teknolojisinin etkili bir şekilde işleyip işlemediğinin belirlenmesinde karşılaşılan engellerden sözeder. Etkili bir değerlendirmenin gerçekleştirilmesi teknolojiye hedefe yönelik yapabilir. Okul örgütü teknolojisinin değerlendirilmesindeki güçlük, okul örgütünü diğer örgütlerden ayıran bir özellik olarak ele alınabilir.

Teknolojideki çokluk ve belirsizlik, değerlendirme güçlüğünün ortaya çıkmasında birer etken oldukları gibi, değerlendirmedeki güçlük de bu etkenlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Okul örgütünün teknolojisi araçsal düzeyde ele alınığında, konu somut bir örnekle daha etkili bir şekilde açıklanabilir. Televizyon aracının okulda bir öğretim aracı olarak kullanılabileceği yönündeki bir düşüncenin, her zaman ve her durumda mı? gibi birtakım soruları yanıtlaması gerekir. Çünkü, her durum ve koşulda böyle olmayabilir. Söz konusu durum ve şartlar; öğrencinin ve öğretmenin sosyo-kültürel, ekonomik ve psikolojik özellikleri, ortam ve konulardan etkilenir. Dolayısıyla okulda TV'nin bir öğretim aracı olarak kullanılmasının yararının değerlendirilmesi güç olacaktır. Bu güçlük, değerlendirme sürecinde birçok değişkenin etkili olmasından kaynaklanabilir. O halde değerlendirme güçlüğünü ortadan kaldırabilmenin veya biraz daha kolaylaştırmanın bir yolu söz konusu değişkenlerin kontrol altında tutulmasını gerektirir.

Değerlendirmede karşılaşılan güçlük, okul örgütünün amaçları ile ilgili kendisine özgü yönlerinden de kaynaklanabilir. “İyi vatandaş yetiştirmek” bir amaç ise, yine aynı örneğe dönülerek, TV ile bu amaca ne oranda ulaşılabileceğinin belirlenmesi, değerlendirme ile ilgili bir sorun olur. TV'nin etkisinin değerlendirilmesi, ancak “iyi vatandaş” ile kastedilenin ne olduğunun ayrıntılandırılmasıyla gerçekleşebilir. Aksi durumda TV'nin etkisinin karşılaştırılabileceği bir ölçüt olmaz. Öcüt olmayınca da, zaten değerlendirmenin güçlüğünden öte, kendisinden söz edilmeyebilir.

Okul örgütünde uygulanan teknolojiyi değerlendirmek, amaçların nitiliğinden, teknolojinin çokluğundan ve belirsizliğinden dolayı güçtür. Bu güçlük, okul örgütüne diğer örgütlere oranla, bir kendine özgümlük kazandırmaktadır.

ÖZET VE SONUÇ

Örgütlerde amaca ulaşmak yolunda yapılan eylemleri içeren teknoloji önemlidir. Bu teknoloji, örgütlerin amaçlarına göre şekillendiğinden, örgütten örgüte farklılık gösterir. Okul örgütünün teknolojisi üzerinde yarattığı farklılığın yanısıra, okul örgütünün teknoloji açısından da kendine özgü yönleri vardır. Bu yönlerden ilki, semboller ve çevre alt başlıklarıyla açıklanmaya çalışılan “teknoloji çokluğu”; ikincisi, öğrenciler, öğretmenler ve ortam başlıklarında incelenen ‘teknoloji belirsizliği’; üçüncüsü, ‘diğışen katılım’ ve sonuncusu ‘değerlendirme güçlüğü’dür. Her okul yöneticisinin sözkonusu kavramlar bazında, kendi okuluna ait “teknoloji açısından kendine özgü yönler”i tanımlaması ve bunlar aracılığıyla, sözkonusu

yönlerin, katkı getiren özelliklerinin bilinerek geliştirilmesi; olumsuzluk veren yönlerinin ise kontrol altında tutulabilmesi için önemlidir. Fatah bunu yaparken; okul örgütünün, teknoloji açısından, kendine özgü yönlerini anlayabilmek için yapılan bu çözümleme gibi, uygulamanın da bütünselliğini kaybetmemesi gerektiğini göz önünde tutması gerekmektedir. Yani, okul örgütünü farklı kılan “teknoloji” dışındaki değişkenlerin tek başlarına veya kombinasyonlarıyla, teknolojisini üzerindeki etkilerini ve teknoloji açısından kendine özgü yönleri anlatan kavramlar olan; teknoloji çokluğunun teknoloji belirsizliği, değişen katılım ve değerlendirme gücünü kavramları arasındaki bütünselliği ölçüt alması makalenin amacı açısından önemlidir. Uygulayıcının herhangi bir değişkene dönük ilklilik veya sondaranlık yargı oluşumları söz konusu amacın gerçekleşmesini engelleyebilir.

KAYNAKÇA

- Adem, Mahmut “Eğitim Planlaması”, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi EFAM Yayınları No: 1, 1981.
- Alkan, Cevat “Eğitim Ortamları: Kavramlar, Süreçler, Araçlar, Gereçler, Planlama, Organizasyon, Yönetim, Kullanma”, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 85, 1979.
- “Eğitim Teknolojisi; Kavram, Kapsam, Süreç, Ortam, İşgören, Uygulama”, Ankara: Aşama Matbaacılık, 1984.
- Aydın, Mustafa. “Eğitim Yönetimi”, Ankara: Hatipoğlu Yayınevi. (Üçüncü Baskı), 1991.
- Başaran, İ. Ethem. “Eğitim Yönetimi”, Ankara: Sevinç Matbaası, 1988.
- Beare, Hedley- Brian J. Caldwell- Ross H. Millikan “Creating An Excelent School: Sone New Management Techniques”, Worcester: Printed in Great Britain by Billings and Sons Ltd, 1989.
- Bursalioğlu, Ziya. “Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış”, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 154 1987.
- Bush, Tony. “Theories of Educational Management”, London: Paul Chapman Publishing Ltd, 1986.
- Campbell, Roald F-John E. Corbally anda Raphhael O. Nystrand. “İntroduction to Educational Administration”, Boston: Allyn an Bacon, 1983.
- Can, Halil. “Organizasyon ve Yönetim”, Ankara: Adım Yayıncılık Mat. San. Tic. Ltd., İkinci Baskı, 1992.

- Çilenti, Kamuran. "Eğitim Teknolojisi: Kavramlar-Araçlar ve Yöntemler" Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1979.
- Handy, Charles and Robert Aitken. "Understanding Schools as Organizations", England: Penguin Books Ltd, 1990.
- Hicks, Gb Herbert. "Örgütlerin Yönetimi: Sistemler ve Beşeri Kaynaklar Açısından", (Çeviren: Osman Tekok ve vd.) İstanbul: Turhan Kitabevi, 1979.
- Hoyle, Eric. "The Politics of School Management", Banglore: Macmillan India Ltd, 1986.
- Owens, Robert G. "Organizational Behavior in Education", New-Jersey: Prentice-Hall, Inc. Englewood Cliffs, 1981.
- Twomey, Elizabeth A. "The Decision Making Process of School Closing Due to Decling Enrollment (Cese Studies)", Dissertation Abstracts International: Education, Administration. Vol: 43, No: 09 March, (P. 2853-A), 1983.

Yazar

İnönü üniversitesi Eğitim Fakültesinde Araştırma Görevlisidir. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsünde Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programını izlemektedir.